

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 71 0 P 282370 21 Rev
Banjaluka: 9.3.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanja Bundalo, predsjednica vijeća, Senad Tica i Gorjana Popadić, član vijeća, u pravnoj stvari tužitelja D. d.o.o. B., koga zastupa punomoćnik M.A., advokat iz B., protiv tuženog M.G. iz B., koga zastupa punomoćnik D.A., advokat iz S., radi isplate, vrijednost spora 77.645,46 KM, odlučujući o reviziji tuženog izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 282370 21 Gž od 28.9.2021. godine, na sjednici održanoj 9.3.2022 godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 282370 18 P od 1.3.2021. godine, odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim traži da se obaveže tuženi da mu, iz osnova mjenice serijskog broja ..., isplati iznos od 77.645,46 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 14.2.2017. godine do isplate, zajedno sa troškovima postupka u iznosu od 3.863,92 KM.

Obavezan je tužitelj da tuženom naknadi toškove postupka u iznosu od 4.375,00 KM, u roku od 15 dana od dana dostavljanja prepisa presude, dok je odbijen zahtjev za naknadu troškova preko dosuđenog do traženog iznosa od 6.494,60 KM.

Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 282370 21 Gž od 28.9.2021. godine, usvojena je žalba tužitelja i preinačena prvostepena presuda tako što je obavezan tuženi da tužitelju, iz osnova mjenice serijskog broja ..., isplati iznos od 77.645,46 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 14.2.2017. godine do isplate, zajedno sa troškovima postupka u iznosu od 3.863,92 KM, te da mu na ime naknade troškova žalbenog postupka isplati iznos od 1.535,62 KM, sve u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude.

Tuženi revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev odbije ili da se ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja naveden u izreci prvostepene odluke.

Prvostepeni sud nalazi utvrđenim da je tuženi izdao blanko mjenicu serijskog broja ..., kao sredstvo obezbjeđenja potraživanja tužitelja iz ugovora o poslovnoj saradnji broj ... od 5.1.2015. godine koga je zaključio sa d.o.o. M.s.

Stav je suda da se radi o vlastitoj trasiranoj mjenici koju je tuženi akceptirao i cijeni da njegova obaveza po mjenici, kao glavnog dužnika, zastarjeva u roku od 3 godine od dana dospijeca mjenice (član 80. stav 1. Zakona o mjenici - „Službeni glasnik RS“, broj 32/01-u daljem tekstu: ZM). S obzirom da je mjenica dospjela na plaćanje 14.2.2017. godine i da je prijedlog za izvršenje na temelju mjenice kao vjerodostojne isprave podnesen prvostepenom sudu 11.4.2018. godine, prigovor zastare cijeni neosnovanim. Sud nije prihvatio navode tuženog da zastarni rok iznosi godinu dana obrazlažući da se taj rok odnosi na potraživanje prema regresnom dužniku, a tuženi je glavni dužnik.

Sud utvrđuje da je tužitelj mjenicu protestirao u zakonom propisanom roku od dva radna dana po dospelosti, jer je prijedlog za protest stavljen 15.2.2017. godine.

Između stranaka je nesporno da je tuženi izdao blanko mjenicu (član 18. ZM) uz mjenično ovlaštenje od 5.1.2015. godine, kojim je ovlastio imaoca mjenice da nedostajuće elemente „popuni u skladu sa ugovorom“. Stav je prvostepenog suda da je neosnovan prigovor da mjenica nije popunjena u skladu sa članom 111. stav 2. ZM zato što nema poziv za plaćanje, jer nalazi da „valjanost vlastite mjenice nije uslovljena izdavanjem na propisanom mjeničnom blanketu“.

Međutim, prvostepeni sud cijeni da „nije utvrđen datum dospijeca mjenice“ kod toga da tužitelj nije kao dokaz čitao ugovor o poslovnoj saradnji broj ... od 5.1.2015. godine, pa prihvatajući da mjenica nije popunjena u skladu sa ugovorom zaključuje da se ne može smatrati „vjerodostojnim papirom na osnovu koga tužitelj može sa uspjehom isticati mjenično pravne zahtjeve prema tuženom“.

Pored toga, sud smatra da „ostaje nejasno“ na osnovu čega je tužitelj u mjenici naveo iznos duga od 77.645,46 KM, kada prema izvodu iz kartice dužnika d.o.o. M.s. slijedi da je na 20.4.2015. godine (dan izdavanja mjenice) iznos duga 41.619,14 KM, a teret dokazivanja je na tužitelju. Iz tog razloga cijeni da tužitelj nije dokazao da postoji dug u iznosu navedenom u mjenici.

Odlučujući o žalbi tužitelja, drugostepeni sud polazi od toga da se radi o mjeničnom sporu u kome je tužitelj dokazao valjanost mjenice, pa teret dokazivanja da mjenica nije popunjena saglasno osnovnom poslu i da iznos iz mjenice ne odgovara dugu leži na tuženom koji te tvrdnje nije dokazao.

Tuženi je na zapisniku sa pripremnog ročišta održanog 10.9.2020. godine izjavio da „nema dokaznih prijedloga“, a ni u činjeničnim navodima revizije se ne bavi sadržajem osnovnog pravnog posla niti osporava visinu duga.

Kada je u pitanju ocjena prigovora zastarjelosti, drugostepeni sud prihvata navode i razloge koje je dao prvostepeni sud.

Drugostepena odluka je pravilna i revizioni navodi je ne dovode u sumnju.

Tuženi je, što je potvrđeno izvedenim dokazima, radi obezbjeđenja ugovora o poslovnoj saradnji broj ... od 5.1.2015. godine, zaključenog između tužitelja i d.o.o. M.s., izdao 20.4.2015. godine mjenicu serijskog broja ... zajedno sa mjeničnom izjavom kojom je ovlastio tužitelja da blanko mjenicu popuni „u skladu sa ugovorom“ i da „po svojoj volji upiše sve druge nedostajuće elemente“.

U konkretnom slučaju u pitanju je vlastita mjenica (član 111. ZM), a okolnost da je tuženi stavio potpis na licu mjenice u dijelu naslova „Prihvaćamo“ (gdje se obično potpisuje akceptant), ne mijenja vrstu mjenice niti dovodi u pitanje status tuženog, jer akceptiranje u pravilu ne postoji kod sopstvene mjenice pošto je izdavalac ujedno i glavni dužnik i odgovara isto kao i akceptatnt mjenice (član 114. stav 1. ZM).

Mjenična izjava o akceptu je važna kada je u mjenici naznačen trasat zato što se momentom njenog davanja mijenja glavni dužnik po mjenici. Sve dok trasat ne akceptira mjenicu nije obavezan platiti ni mjeničnu svotu, tj. ne može se mjenično pravnom tužbom obavezati na isplatu. Kad akceptira mjenicu trasat postaje glavni mjenični dužnik dok su obaveze ostalih mjeničnih dužnika supsidijarne, tj. oni se obavezuju da će isplatiti mjeničnu svotu u slučaju da je akceptant ne isplati po podnošenju mjenice na isplatu. Akceptiranjem mjenice od trasata, trasant koji je do tada bio glavni dužnik postaje suspsidijarni dužnik.

Revizioni prigovor da se ne radi o vlastitoj mjenici jer nema poziva za plaćanje, nije osnovan.

Vlastita mjenica sadrži sve bitne elemente koje sadrži i trasirana mjenica, osim prava trasata da isplati određeni iznos novca jer je trasant preuzeo obavezu isplate.

Predmetna mjenica je izdata na propisanom mjeničnom blanketu trasirane mjenice. Opštepoznato je da ne postoje odštampani blanketi zvaničnog izdanja za vlastitu mjenicu, kao što su uvijek postojali blanketi trasirane mjenice. Iako valjanost vlastite mjenice nije uslovljena njezinim izdavanjem na propisanom mjeničnom blanketu (istu je dovoljno napisati na običnom komadu papira kao pismo), u dugogodišnjoj poslovnoj praksi je prihvaćeno kao uobičajeno da se blanketi koji važe za trasirane mjenice upotrebljavaju i za vlastite mjenice, uz poželjno prepravljanje istoga. Naime, preporučuje se (radi izbjegavanja svake sumnje) da se postojeći tekst precrtava, a iznad njega upisuju druge riječi da bi se dobio slog koji sadrži bitne elemente sopstvene mjenice. Poželjno je da se na obrascu trasirane mjenice umjesto naloga „platiti za ovu“ upiše „plaćamo za ovu“, te da se riječ „trasant“ precrta upisujući riječ „izdavalac“.

U konkretnom slučaju, mjenični blanket nije prepravljen na opisani način, što bi bilo poželjno. S obzirom da nije sporno da je potpis tuženog na mjestu trasanta i da mjenica nije trasirana na treće lice, te kako je u pravnom i poslovnom prometu prihvaćeno da takva mjenica i bez prepravljanja ima sve elemente vlastite mjenice (član 111. ZM) i uobičajeno je korištenje takve mjenice, proizlazi da je pravilan zaključak nižestepeni sudova da se radi o vlastitoj mjenici, koja je valjana uporište za nametanje mjenične obaveze tuženom (odredba člana 48. u vezi sa članom 114. ZM).

Tačno je ukazivanje revizije da je u odluci ovog suda broj 71 0 P 171636 17 Rev od 7.2.2018. godine iznesen stav o elementima vlastite mjenice koji je suprotan shvatanju koje se sada iznosi, ali je potrebno ukazati da se radi o odluci jednog vijeća koja nije usaglašena sa stavom odjeljenja suda. I prije te odluke, a i nakon nje (presuda broj 83 0 I 021775 20 Rev od

20.8.2020. godine), Vrhovni sud Republike Srpske dosljedno se držao stava da se vlastitom mjenicom smatra mjenica izdata na blanketu trasirane mjenice i kada nema gore navedene izmjene blanketa mjenice, ako je trasant nije vukao na trasata jer je to u praksi banaka, sudskoj praksi i uobičajnom prometu sa mjenicom, opšteprihvaćeno stajalište.

Vlastita mjenica se može pojaviti i kao blanko mjenica, što je ovdje slučaj, ako istoj u vrijeme izdavanja nedostaju mjenični elementi – datum dospijeća i iznos mjeničnog duga.

ZM ne propisuje izričite odredbe o blanko mjenici, pa se posredno na nju odnosi odredba člana 18. stav 2. navedenog zakona, koja predviđa mogućnost izdavanja mjenice koja u vrijeme izdavanja nije bila potpuna. Za blanko mjenicu je bitno da ju je potpisao trasant, odnosno izdavalac mjenice. Blanko mjenica nije mjenica, jer ne sadrži bitne sastojke, tako da postaje mjenicom tek kad ovlašteno lice ispuni mjenični sadržaj. To znači, da kod izdavanja blanko mjenice, trasant mora ovlastiti imaoca mjenice da ispuni potreban sadržaj mjenice i tako blanko mjenicu mijenja u mjenicu kao papir od vrijednosti. Imalac blanko mjenice na osnovu ovlaštenja kojeg je dobio od trasanta ispunjava mjenicu u skladu sa dogovorom o izdavanju mjenice, u onim dijelovima koji nisu ispunjeni.

Ovlaštenje imaoca blanko mjenice da ispuni potreban sadržaj mjenice može biti data u mjeničnoj izjavi ili u sporazumu o popunjavanju blanko mjenice. Osnovno je pravilo da se mjenično ovlaštenje daje pismeno, ali ono može biti dato i prećutno (samo predavanje mjenice povjeriocu kada je ona ugovorena kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja). Ako nema posebnog sporazuma o popunjavanju blanko mjenice, postignutog između izdavaoca mjenice i imaoca mjenice, imalac mjenice je dužan mjenicu popuniti u skladu sa uslovima i rokovima iz osnovnog posla.

Prema mjeničnoj izjavi izdavalac mjenice je ovlastio imaoca da nedostajuće elemente popuni „u skladu sa ugovorom“, a to je ugovor o poslovnoj saradnji broj ... od 5.1.2015. godine za čije je obezbjeđenje tuženi izdao mjenicu.

S obzirom na karakter mjenice koja je strogo formalna pismena isprva po kojoj se njen izdavalac obavezuje ovlaštenom imaocu mjenice u roku isplatiti na mjenici označenu sumu novca, na mjeničnom dužniku je teret dokazivanja da je ispunjenje mjenice izvršno protivno ovlašćenju, odnosno osnovnom poslu, a što u konkretnom slučaju nije dokazano. Ovo posebno kod toga da mjenično načelo fiksne obaveze znači da se može zahtijevati samo ispunjenje obaveze koja je naznačena u mjenici, dok načelo inkorporacije znači da se pravni posao mjenice ne može dokazivati drugim sredstvima nego samim mjeničnim pismenom, a načelo mjenične strogosti čini mjenicu potpuno nezavisnom od pravnog posla iz kog je nastala, pa se mjenica na taj način javlja kao apstraktna (samostalna) obaveza koja svoj jedini osnov ima u jednostranoj izjavi mjeničnih potpisnika datoj na mjenici. To, dalje, znači da sud prilikom raspravljanja sporova nastalih iz mjenično pravnih odnosa ne ispituje osnov iz kog je mjenica nastala.

Zastarjelost mjenice određena je odredbama člana 80. do 86. ZM i rokovi nisu isti za sve mjenične obveznike, pa tako svi mjeničnopravni zahtjevi protiv akceptanta zastarjevaju za tri godine počev od dana dospelosti mjenice, protiv indosanta i trasata za godinu dana počev od dana pravovremeno podignutog protesta, dok mjenično pravni zahtjevi inosanata jednih protiv drugih i protiv trasanta zastarjevaju za šest mjeseci počev od dana kada je indosant iskupio mjenicu ili od dana kada je protiv njega postupljeno kod suda.

Odgovornost izdavaoca vlastite mjenice jednaka je kao i odgovornost akceptanta, što znači da je rok zastare takođe tri godine od dana dospijeća mjenice, pa ne stoje revizioni prigovori da zastarni rok iznosi godinu dana. Cijeneći činjenice koje su utvrdili nižestepeni

sudovi vezano za datum dospijea mjenice i datum kada je podnesen prijedlog za izvršenje na temelju mjenice, o prigovoru zastare je pravilno odlučeno.

Primjenom odredbe člana 248. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13), odlučeno je kao u izreci.

Predsjednica vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost opravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić